

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

УДК: 130.2

СТАРОДУБ Інна Миколаївна,
викладач Національного університету
Державної податкової служби України,
e-mail: dan.inna558@ukr.net

ТЕОРІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ГЕНЕЗА, СУПЕРЕЧНОСТІ ТА РОЗВИТОК

У статті розглядаються основні теорії міжкультурної комунікації, їх становлення, особливості розвитку та взаємозв'язку. Проводиться порівняльний аналіз теорій на основі антропологічного, соціологічного, лінгвістичного, психологічного та комплексного підходу. Також розкривається взаємозв'язок понять «культура» і «комунікація», роль вербальної і невербальної складової комунікації та їх вплив на ефективність міжкультурного спілкування. Описуються спроби вивести культурні константи, та дослідження присвячені порівнянню різних культур світу на основі універсальних ознак, притаманних кожній культурі. Автор виокремлює дослідження міжкультурної компетентності, аналізує їх результати та практичне застосування, що полягає у визначенні рівня міжкультурної чутливості як здатності особистості адекватно поводитися в міжкультурних ситуаціях. Це дозволяє визначати рівень готовності особистості до міжкультурної комунікації та, за необхідності, сформулювати відповідні навички й знання для її успішної реалізації. Розглядаються також роботи, присвячені практичному вирішенню проблем комунікації з представниками інших культур, а саме визначенню правильної моделі крос-культурної поведінки партнера та вибір відповідної стратегії ведення переговорів і їх теоретичне підґрунтя.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність, міжкультурна чутливість, поліхромність, монохромність, монокультурний/міжкультурний спосіб мислення, етноцентризм, етнорелятивізм.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства невіддільно пов'язані з процесами глобалізації, інтеграції, міжкультурної взаємодії. Ефективна співпраця на міжнародному рівні є обов'язковим елементом соціального-економічного розвитку та взаємозбагачення світової спільноти. Будь-яка взаємодія на міжкультурному рівні передбачає комунікацію між представниками різних культур, яка, як показує практика, не завжди є ефективною. Причиною можуть стати як об'єктивні (мова, релігія), так і суб'єктивні (світосприйняття, цінності) фактори, що заважають порозумінню між носіями різних культур. У зв'язку з необхідністю вирішення проблем такої комунікації та взаємодії, у США виникає теорія міжкультурної комунікації, яка в першу чергу мала практичне спрямування й давала чіткі відповіді на те, що потрібно знати і чим володіти, для того щоб ефективно спілкуватися з представниками інших культур.

Оскільки Україна довгий час не мала можливості повноцінного входження у світову спільноту, не виникало й нагальної необхідності вивчення проблем міжкультурної комунікації. Так як ми рухаємося в напрямку євроінтеграції майже у всіх сферах діяльності, нам необхідно переступити бар'єр неприйняття та встановлювати рівні контакти з представниками інших культур, переймати позитивний досвід і культурні надбання інших народів задля власного розвитку. Важливо в умовах культурної глобалізації не втратити власної культурної ідентичності й самобутності. Тому вивчення та аналіз теорій міжкультурної комунікації допоможе уникнути

проблем на шляху входження в світовий культурний простір і розвивати свою власну лінію поведінки й стратегію співробітництва з міжнародною спільнотою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення теорії міжкультурної комунікації і, власне, терміну «міжкультурна комунікація» пов'язують з виходом у світ роботи Е. Холла і Д. Трагера «Культура як комунікація: модель та аналіз» (1954). У даній роботі дослідники розглядають комунікацію як невіддільну складову культури та людських відносин. У своїй наступній праці «Німа мова» (1960), Е. Холл вперше задається питанням розбіжності культур, етнічної ідентичності та робить спроби визначити константи, які були б притаманні кожній культурі та дозволяли б здійснювати їх порівняльний аналіз. Відомий американський дослідник Г. Хофстеде, на основі емпіричних досліджень у 50-ти країнах світу, проаналізував культурні відмінності в межах чотирьох так званих «вимірів» і створив рейтинг цих країн відповідно до запропонованих ознак. Культура та особистість стоять в центрі досліджень іншого американського антрополога К. Оберга, який вперше ввів поняття «культурний шок», описав симптоми та шукав шляхи його подолання. С. Хантінгтон та А. Тойнбі беруть за основу аналізу цивілізаційні ознаки, такі як мова, релігія, цінності, ідентичність, сукупність яких відрізняє культурні групи.

Значною є група дослідників, які розглядають міжкультурну комунікацію з точки зору комунікативних процесів (Е. Д. Гірш, О. Тейлор, М. Хеммер). Лінгвістичний підхід (мовленнєві стилі, ефективність міжкультурного спілкування, знаковість у мові) та зв'язок культури і мови (мовна картина світу) вивчалися ще на початку ХХ століття (Ф. Боас, Е. Сепір, Б. Уорф, Б. Малиновський, С. Г. Тер-Минасова).

Практичний підхід до вирішення проблем міжкультурної комунікації та розробка методики ведення переговорів з представниками інших культур на основі їх відмінностей мали місце в кінці ХХ та на початку ХХІ століття. А. Гестерланд, на основі досліджень Е. Холла та Г. Хофстеде, розробив моделі крос-культурної поведінки та окреслив сфери їх застосування. С. Даль аналізує культурні відмінності, беручи до уваги світосприйняття носіїв культур, особливості їх вербальної та невербальної комунікації, цінності, норми поведінки, соціальні ролі. Логічним продовженням і способом розв'язання проблем міжкультурної комунікації стали наукові розробки у напрямку міжкультурної компетентності. Цей напрям представлений американськими дослідниками М. Беннетом та М. Хеммером, які розробили метод визначення рівня міжкультурної компетентності та визначили основні умови її формування.

В останні десятиліття вітчизняні вчені проявили інтерес до досліджень проблем міжкультурної комунікації та компетентності (І. С. Бахов, В. І. Аксьонова, Н. В. Захарчук, О. А. Гончарова, П. М. Донець, І. Ю. М'язова), проте комплексно проблема становлення та розвитку теорій міжкультурної комунікації не досліджувалась.

Мета статті: дослідити шлях становлення, розвиток та основні суперечності теорій міжкультурної комунікації і розглянути сучасні напрями дослідження в цій галузі.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося раніше, американський дослідник Едвард Холл є засновником теорії міжкультурної комунікації. Він вперше запропонував спосіб, який дозволив порівняти та розподілити за категоріями культурні ознаки. Особливості міжкультурної комунікації він розглядає з антропологічної точки зору, а людина в нього виступає як носій культури або дослівно – «істота, яка продукує культуру». Тому основою кожної культури є так звана інфра-культура, тобто поведінка, яка передує культурі, і лише згодом перетворюється на культуру. Тому Е. Холл вважає, що задля здійснення ефективної міжкультурної комунікації потрібно перш за все розуміти, як культура впливає на наше життя та розуміти важливість того, як культура обумовлює наші дії, а потім уже вивчати особливості інших культур [1, с. 36-37].

Важливим внеском науковця є твердження, що «культура – це комунікація, а комунікація – це культура», тому комунікація розглядається як складова частина культури. Також він звертає увагу на невербальну складову комунікації, яка зумовлена особливостями культури, та яку не можна ігнорувати в процесі міжкультурної комунікації. Не менш важливою постає вербальна складова комунікації, а саме вивчення іноземної мови, яка «занурює мовця у зовсім інше відображення реальності» [1, с. 217].

Е. Холл вперше розробив критерії аналізу культури, розділивши її на два рівні: видимий (persuasive) та не видимий (illusive). Верхівкою «айсберга культури» виступають одяг, мова, фізичне оточення, правила та норми спілкування, а прихованою частиною – наголошення слів, висота і тон мовлення, світобачення, гендерні ролі, статус в суспільстві та інше. Подальшим кроком стало структурування культури на компоненти, так звані «Системи Первинних Повідомлень» (Primary Message Systems), які в подальшому полегшили дослідження культурних відмінностей:

1. Взаємодія (мовлення, тон, голос, жести, ролі, захист).
2. Зв'язки (субординація, соціальний устрій та рангова структура).
3. Існування (їжа, робота, диференціація обов'язків).
4. Гендерні відносини (гендерні ролі, норми сексуальної поведінки та очікування).
5. Територіальність – використання простору.
6. Темпоральність – ритм життя, лінійність або циклічність подій, темп мовлення.
7. Навчання – логічне або емпіричне (Як передаються знання? Хто ходить до школи?)
8. Гра – система, яка переплітається з іншими.
9. Захист від природних і духовних (релігія) явищ, ворогів.
10. Експлуатація суспільства, природи, тощо заради блага суспільства [1, с. 61-81].

Розробка даних компонентів стала першим кроком для ґрунтовного вивчення і порівняння культур. Більш детально Е. Холл проаналізував темпоральність (використання часу), стверджуючи, що час – це своєрідна мова; територіальність або використання простору, розділивши його на зони – інтимну, особисту, соціальну та громадську; мову тіла (жести), які супроводжують вербальні висловлювання, підсилюючи їх. Важливим також було дослідження культурного контексту і розмежування між високо-контекстуальними та низько-контекстуальними культурами, а також системи використання часу: поліхромність та монохромність [2].

Спираючись на інтерактивну природу комунікації, Е. Холл довів, що при міжкультурному спілкуванні потрібно враховувати систему культурних відмінностей, яку він систематизував та розділив на компоненти, що стало основою для подальших досліджень у цій галузі.

Значним внеском в дослідження національних культур стала робота нідерландського соціолога Герта Хофстеде «Наслідки культури» (Culture's Consequences), створена на основі емпіричних досліджень 60-70 років ХХ століття у 50-ти країнах світу. Центром дослідження Г. Хофстеде є ментальні програми – відчуття, мислення та поведінкові форми, сформовані у індивіда протягом життя на основі цінностей, які прийняті у суспільстві. Цінності, як вважає науковець, є стабільними елементами суспільства, тому і компаративне дослідження культур варто починати із дослідження цінностей [3, с. 28]. Ціннісний підхід до дослідження поведінки індивідів або груп індивідів перегукується з ідеями Е. Холла, проте він розподіляв культуру на компоненти за зовнішніми її проявами (верхівка айсберга), тобто досліджував цінності на основі поведінки. А Г. Хофстеде бере за основу ментальні програми, тобто, не видимі прояви культури (основа айсберга), і на основі цінностей пояснює поведінку індивідів.

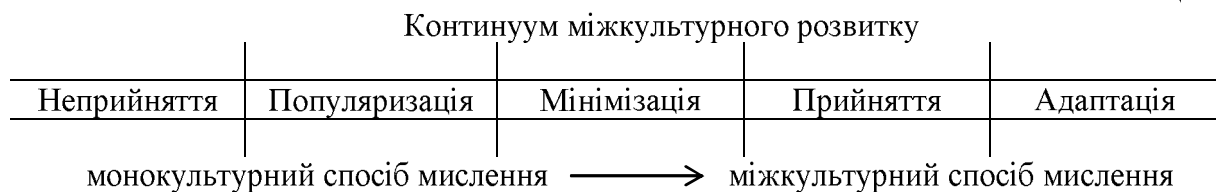
Повертаючись до теорії Г. Хофстеде, варто зазначити, що дослідження було проведено на основі статистичних даних та описано культури в рамках чотирьох

«вимірів»: «дистанція влади (висока – низька)», «індивідуалізм – колективізм», «маскуліність – фемінність», «уникнення невизначеності (високе – низьке)» [4]. Згодом, після численних спроб розширити та деталізувати ці критерії, було додано вимір «вседозволеність – стриманість», розроблений болгарським дослідником Майклом Мінковим. Відтак, сучасні порівняльні дослідження проводяться з урахуванням п'яти критеріїв, в рамках яких визначається високий чи низький рівень кожної з даних ознак і пояснюється, як той чи інший показник впливає на суспільні і міжособистісні відносини, та як потрібно взаємодіяти з представниками таких культур.

Розвинув теорію міжкультурної комунікації та надав їй прикладного спрямування американський дослідник Мітчелл Хеммер. Він зосереджує свої дослідження на розв'язанні конфліктів на ґрунті культурних відмінностей, вивчає проблему формування міжкультурної компетентності в організаціях і навчальних закладах.

Важливим внеском М. Хеммера у розвиток теорії міжкультурної комунікації було створення «опитувальника з міжкультурного розвитку» (Intercultural Development Inventory), який складається з 50 позицій, на які потрібно дати відповідь. Аналітична структура опитувальника дозволяє, опрацювавши результати, відобразити позицію респондента на «континуумі міжкультурного розвитку» (табл. 1). Власне континуум міжкультурного розвитку представлений прямою, де початковою точкою є менш складний досвід міжкультурної комунікації особи, а кінцевою – відповідно більш складний. Цей досвід включає розуміння та усвідомлення індивідуумом культурних відмінностей і сприйняття світу близьке до представника іншої культури. Іншими словами, ця шкала представляє «перехід від монокультурного способу мислення до міжкультурного способу мислення. Міжкультурний спосіб мислення, в свою чергу, це – здатність перенесення культурної перспективи та адаптація поведінки до відповідного культурного контексту. На відміну від цього, монокультурний спосіб мислення характеризується сприйняттям культурних відмінностей з перспективи власної культури» [5, с. 205].

Таблиця 1

Теоретичним підґрунтям опитувальника з міжкультурного розвитку М. Хеммера були дослідження М. Беннетта, які стосувалися питання міжкультурної компетенції. За словами дослідників, для здійснення ефективної міжкультурної комунікації необхідно володіти міжкультурною компетенцією.

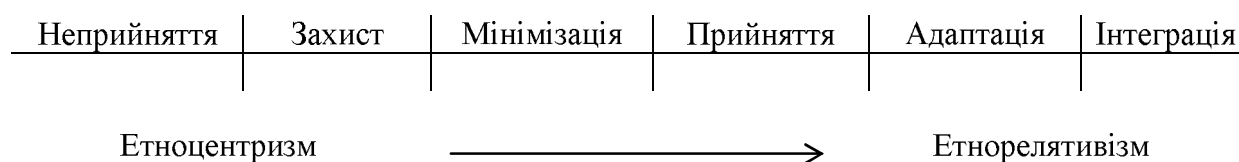
Для послідовного розвитку міжкультурної компетенції, за словами дослідника, необхідні певні умови. Ці умови включають міжкультурний спосіб мислення (здатність до виявлення культурних відмінностей та позитивне ставлення до них), міжкультурні навички (здатність, в результаті навчання, ідентифікувати потенційні сфери непорозуміння та вибрати адекватну поведінку, враховуючи ці розбіжності) та міжкультурну сенситивність (здатність відповідно поводитися в міжкультурних ситуаціях) [6, с. 1].

Саме третій фактор, за словами М. Беннетта, є визначальним, оскільки «міжкультурний спосіб мислення та міжкультурні навички будуть недостатніми для формування міжкультурної компетентності без розвинутої міжкультурної сенситивності» [6, с. 9]. Міжкультурна сенситивність – це не просто сприйняття та розуміння культурних відмінностей, а й прийняття представника іншої культури як рівного і відповідне поводження з ним.

Модель розвитку міжкультурної сенситивності, створена М. Беннеттом (табл. 2), дозволяє визначити здатність людини до адекватного сприйняття та дій в умовах культурних відмінностей. Дана модель була запозичена і адаптована М. Хеммером для визначення, в ході тестування, рівня розвитку міжкультурної компетенції. Континуум міжкультурного розвитку складається з п'яти позицій, на відміну від моделі М. Беннета, яка містить шість позицій і включає «інтеграцію». Континуум також ділиться на дві частини та прогресує від монокультурного способу мислення до міжкультурного, що, по своїй суті, відповідає поділу М. Беннета на етноцентризм та етнорелятивізм. Етноцентризм – це несвідоме сприйняття власної культури, як центральної; етнорелятивізм, на противагу, це – свідоме визнання існування всіх культур, включаючи власну. Проте М. Хаммер, на відміну від М. Беннета, не враховує таку складову міжкультурної компетенції як міжкультурні навички, які здобуваються в результаті навчання. Таке ігнорування веде до мінімізації ролі навчання у формуванні міжкультурної компетенції [7].

Таблиця 2

Модель розвитку міжкультурної сенситивності

Навички міжкультурної комунікації здобуваються шляхом вивчення культурних особливостей, усвідомлення міжкультурних відмінностей та рівності, позитивним ставленням до представників інших культур. Таким чином сама ідея здобуття міжкультурних навичок підтверджує ідею Е. Холла, що культурі можна навчати. У сучасному світі актуальним залишається питання навчання міжкультурному спілкуванню, тому проблема формування міжкультурної компетенції є основним напрямком досліджень сьогодення у рамках теорії міжкультурної комунікації.

Проблему формування міжкультурної компетенції також досліджує американський культуролог Е. Гірш. Він виділяє наступні рівні міжкультурної компетенції: рівень, необхідний для виживання; рівень, достатній для входження в іншу культуру; рівень, який забезпечує повноцінне існування індивіда в новій культурі; рівень, який дозволяє повною мірою реалізувати ідентичність мовної особистості [8]. Логіка такого поділу зрозуміла і перегукується з ідеєю континууму міжкультурного розвитку М. Хеммера, що веде від неприйняття іншої культури до адаптації та можливості спілкуватися на рівних.

Е. Гірш розглядає взаємодію культур з лінгвістичної точки зору і робить акцент на формуванні мовленнєвих навичок і знань, розумінні культурних символів та вмінні їх правильно застосовувати. Важливим, на думку дослідника, є культурна грамотність, яка «робить нас господарями стандартного інструменту пізнання та комунікації, таким чином дозволяючи нам передавати та отримувати складну інформацію усно чи письмово, в часі та просторі» [8, с. 2-3].

Британський дослідник С. Даль у своїй роботі «Комунікація та трансформація культури» (Communication and Culture Transformation), узагальнюючи дослідження своїх попередників, розробляє власну комплексну класифікацію ознак культури. Культура, за визначенням дослідника, це – сукупність наступних ознак групи(або підгрупи): спільні цінності, переконання та базові норми, та поведінка, яка з них випливає [9, с. 6]. Культура в даному контексті, це – колективний набір ознак, який є

динамічним і змінюється з часом. До таких ознак культури він відносить: національний характер або сутність особистості; механізм сприйняття; концепцію часу; концепцію простору; мислення; мову; невербальну комунікацію (включаючи кінесику, проксемику, зовнішній вигляд, поставу, оптичну систему, контакт (дотик), паралінгвістичну система та символізм); цінності; поведінку: норми, правила, мораль; соціальні групи або відносини. Таким чином С. Даль поєднує приховані ознаки культури (цінності, норми, сприйняття часу, простору та інше) із зовнішніми ознаками (зовнішній вигляд, поведінку, мову, символи) та пропонує розглядати культуру в рамках даних критеріїв як цілісну взаємопов'язану, динамічну систему.

С. Даль аналізує тенденції розвитку міжкультурної комунікації, включаючи політичні, соціально-економічні зміни, глобальний бізнес, вплив медіа та Інтернету і говорить про культурну трансформацію, тобто адаптацію індивіда до нових культурних умов. С. Даль спростовує ідею універсальної або космополітичної культури, яка, за прогнозами «песимістично налаштованих вчених», може призвести до втрати культурної ідентичності окремих народів, адже «культура – це дещо більше та глибше, ніж просто зовнішні ознаки, якими вона характеризується» [9, с. 44].

Більш практичний підхід до вирішення проблем міжкультурної комунікації має Р. Гестеланд, який класифікує культури на основі культурних змінних, через які виникають більшість проблем при веденні міжнародних переговорів. Основою вирішення таких проблем є визначення правильної моделі крос-культурної поведінки партнера та вибір відповідної стратегії ведення переговорів. Дослідник виділяє такі моделі: увага на угоді/увага на взаємовідносинах; неформальна/формальна культури; культура з жорсткими часовими рамками/культура з гнучкими часовими рамками; емоційно експресивні/емоційно стримані культури [10, с. 14-15]. Модель «увага на угоді/увага на взаємовідносинах» переформулюється з моделлю поведінки за виміром Г. Хофстеде «індивідуалізм – колективізм», так як представники індивідуалістичних культур зосереджують увагу на роботі, не надаючи багато значення особистісним взаємовідносинам, а у колективістських культурах ділові стосунки можна побудувати тільки на основі хороших взаємовідносин між партнерами. Неформальні/формальні культури Р. Гестеланда мають такі ж ознаки, як культури з «низькою дистанцією влади і високою дистанцією влади» Г. Хофстеде. А культури з жорсткими часовими рамками/гнучкими часовими рамками описував Е. Холл, за критерієм темпоральності. Принципово новою ознакою, яку виділив Р. Гестеланд є емоційний портрет культури, і відповідно до нього емоційно експресивні/емоційно стримані культури.

Р. Гестеланд також застерігає від стереотипізації, так як дані характеристики можуть проявлятися до певної міри (більше або менше) у різних культурах. Також кожна культура має свій унікальний набір ознак, який є визначальним, проте не абсолютним.

Висновки. Теорія міжкультурної комунікації зародилася та набула розвитку завдяки дослідженням американських та європейських науковців, які по-перше, мали можливість проводити такі дослідження на базі великих міжнародних компаній, по-друге, була нагальна необхідність вивчення даної проблеми у зв'язку із глобалізацією бізнесу та пошуками іноземних партнерів за кордоном.

Проаналізувавши найбільш знакові теорії в міжкультурній комунікації, можна відмітити багатоаспектність досліджень, в центрі яких стоїть носій культури і його ознаки. Міжкультурна комунікація розглядається з антропологічної (Е. Холл), соціологічної (Г. Хофстеде), лінгвістичної (Е. Гірш) та психологічної точки зору. Актуальним є також комплексний підхід, який поєднує в собі вищезазначені ознаки (Р. Гестеланд, С. Даль). Знаковими є дослідження в напрямі формування міжкультурної компетентності (М. Беннет, М. Хеммер) та їх прикладний аспект – розробка анкет, опитувальників з детальними інструкціями аналізу. Основними тенденціями розвитку теорії міжкультурної

комунікації залишаються питання побудови стратегії взаємодії з представниками інших культур на основі знання традицій, звичаїв, мови та культурних особливостей і питання формування міжкультурної особистості, здатної адаптуватися до будь-яких культурних умов шляхом вивчення, освоєння та прийняття іншої культури як рівної.

Список використаної літератури

1. Hall E. T. *The Silent Language* / E. T. Hall. – NY: Doubleday and Co., 1959. – 420 p.
2. Hall E. T. *The Hidden Dimension* / E. T. Hall. – NY: Anchor books, 1990. – 217 p.
3. Hofstede G. *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival* / G. Hofstede, G. J. Hofstede, M. Minkov. – 3rd ed. – New York: McGraw Hill, 2010. – 450 p.
4. Колонтай М. М. Влияние национальных культур на становление и развитие менеджмента в разных странах (исследование Гирта Хофстеда) [Електронний ресурс] / М. М. Колонтай – Режим доступу: <http://www.research.by/webroot/delivery/files/ecowest/1999n2r06.pdf>
5. Hammer M. R. *The Intercultural Development Inventory manual* / M. R. Hammer. – Vol. 3. – Ocean Pines, MD: IDI, LLC, 2007. – 217 p.
6. Bennett J. Milton. *Developing Intercultural Competence for Global Managers* / Milton J. Bennett // *An Intercultural Mindset and Skillset for Global Leadership: Conference Proceedings of Leadership Without Borders: Developing Global Leaders from Adelphi*, MD: National leadership Institute and the Center for Creative Leadership, University of Maryland University College, 2001. – P. 1-15.
7. Bennett J. M. *Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity* / J. Bennett, J.M. Bennett, D. Landis: *Handbook of intercultural training*, 3rd edition. – Thousand Oaks: Sage, 2004. – 265 p.
8. Hirsh E. D. *Cultural Literacy. What every American needs to know* / E. D. Hirsh. – N.Y.: Vintage, 1988. – 87 p.
9. Dahl S. *Communications and Culture Transformation. Cultural Diversity, Globalization and Cultural Convergence* [Електронний ресурс] / S. Dahl. – Режим доступу: <http://dahl.at/wordpress/research-publications/intercultural-communication/communications-and-culture-transformation>.
10. Гестеланд Р. Р. *Кросс-культурное поведение в бизнесе* / Р. Р. Гестеланд. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 288 с.

References

1. Hall, E. T. (1959). *The Silent Language*. New York: Doubleday and Co.
2. Hall, E. T. (1990). *The Hidden Dimension*. New York: Anchor books.
3. Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. New York: McGraw Hill.
4. Kolontai, M. M. *The impact of national cultures on the formation and development of management in different countries (research of Geert Hofstede)*. Retrieved from <http://www.research.by/webroot/delivery/files/ecowest/1999n2r06.pdf> (in Russ.)
5. Hammer, M. R. (2007). *The Intercultural Development Inventory manual*. Ocean Pines, MD: IDI, LLC.
6. Bennett, J. Milton (2001). *Developing Intercultural Competence for Global Managers. An Intercultural Mindset and Skillset for Global Leadership: Conference Proceedings of Leadership Without Borders: Developing Global Leaders from Adelphi*. MD: National leadership Institute and the Center for Creative Leadership, University of Maryland University College.
7. Bennett, J., Bennett, J. M., Landis, D. (2004). *Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity*. Thousand Oaks: Sage.
8. Hirsh, E. D. (1988). *Cultural Literacy. What every American needs to know*. New York: Vintage.
9. Dahl, S. (1998). *Communications and Culture Transformation. Cultural Diversity, Globalization and Cultural Convergence*. Retrieved from <http://dahl.at/wordpress/research-publications/intercultural-communication/communications-and-culture-transformation>
10. Gesteland, R. R. (2003). *Cross-cultural behavior in business*. Dnepropetrovsk: Balance Club (in Russ.)

STARODUB Inna Mykolaivna,

Assistant lecturer, National University of State Tax Service of Ukraine,
e-mail: dan.inna558@ukr.net

INTERCULTURAL COMMUNICATION THEORIES: GENESIS, CONTRADICTIONS AND DEVELOPMENT

Abstract. Introduction. *The development of any society in the world today is dependent on the ability to interact, collaborate and obtain knowledge from the international community. Any interaction on this level provides intercultural communication between different cultures, which in practice is not always effective. The factors that hinder understanding between speakers of different cultures can be both:*

objective (language, religion) and subjective (worldview, values). Therefore, the study and analysis of intercultural communication theories helps to avoid problems on the way of successful intercultural interaction which is especially relevant for our country in the way of integration into the European community. **The purpose** of the study is to investigate the origin, further development and discrepancies of intercultural communication theories and review the current directions of research in this area. **Results.** Having analyzed the most significant theories in intercultural communication we revealed: firstly, that the theories are versatile but have one thing in common: the subject of study is the representative of a certain culture and his/her characteristics; secondly, intercultural communication theories can be examined from anthropological (E. Hall), sociological (H. Hofstede), linguistic (E. Hirsh) and psychological point of view. Integrated approach that combines the above features (R. Hesteland, S. Dahl) is also possible. The study of intercultural competence (M. Bennet, M. Hammer) and its applied aspect – the development of questionnaires, questionnaires with detailed instructions for analysis is also worth noticing as a separate trend in intercultural communication studies. **Originality** of the study lies in comparative approach to analyzing intercultural communication theories and determining main approaches to analyzing these theories. **Conclusion.** The theory of intercultural communication originated and was developed through research of American and European scientists who, firstly, had the opportunity to conduct such studies on the basis of major international companies, and secondly, there was an urgent need to examine this issue in connection with the globalization processes. The main trends of development of intercultural communication theories are issues of construction strategy of interaction with other cultures representatives based on knowledge of traditions, customs, language and cultural characteristics and the formation of cross-cultural personality that can adapt to any cultural conditions through research, development and acceptance of other cultures as equal.

Key words: intercultural communication, intercultural competence, intercultural sensitivity, monochrome and polychrome, monocultural / intercultural mindset, ethnocentrism, ethnorelativism.

Одержано редакцією 16.05.2015
Прийнято до публікації 17.06.2015

УДК 111.84:130.12:165.4

КИСЕЛИЦЯ Світлана Володимирівна,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Чернігівського національного технологічного
університету,
e-mail: ksvim37@gmail.com, kimm7@rambler.ru

ПАРАДОКСИ ТОЛЕРАНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВОЇ МУДРОСТІ

Статтю присвячено толерантності в міжособистісних, міжетнічних і міжцивілізаційних стосунках, пошукові ефективних способів поєднання індивідуальних, групових та загальнолюдських цінностей. Проблема засвоєння миролюбності та втілення її у повсякденність є позачасовою у будь-якому суспільстві. Метою дослідження є з'ясування умов успішного функціонування толерантного світовідношення, трансформація світоглядного змісту гуманізму на екзистенціальний рівень, доведення здатності особистої стриманості та розсудливості підтримувати мир і спокій у глобальному вимірі, окреслення толерантності як форми життєвої мудрості. Основними результатами дослідження є встановлення різновекторної природи людських інтересів та вирішення суперечностей між ними через домовленість про межі допустимості (чи терпимості) відповідно до засад людського співіснування: все, що не заборонено – дозволено, аби у висловлюваннях і діях не містилося загрози здоров'ю і гідності людини. Наукова новизна дослідження міститься у проекті онтологічного та гносеологічного обґрунтування толерантності як особливого типу міркування і духовної діяльності людини у трьох вимірах її